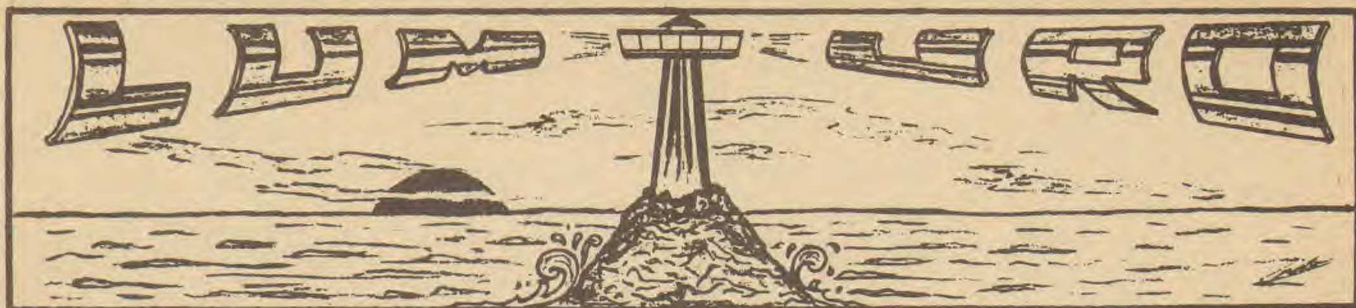

Driemaandelijks Tijdschrift in het Esperanto — Tweede Jaargang — Eerste Nummer — Februari 1981

Verantwoordelijke uitgever: J. Kerfs, Korte Altaarstraat 1, 2000 Antwerpen

ARĤEOLOGIO, FILOZOFIO, KOSMOLOGIO, METAFIZIKO, PARAPSIKOLOGIO, SOCIOLOGIO, K.S.

senpaga ☆ n-ro 5 ☆ perioda

• Eldonejo, redaktejo, administrejo: J. Kerfs, Korte Altaarstraat 1, B-2000 Antwerpen (Belgio) •

Subtenaj donacoj en formo de ĝiro, monbileto, i.r.k., ĉeko, poŝtmarka serio, folklorajo, gramofondisko (popolkantoj kaj -dancoj), libro en Esperanto, ..., estas tre bonvenaj sed neniel devigaj.

Opinioj de filozofo — 3

JESUO, HOMO KAJ DIO

Komentante piednoton 4 en numero 3 de nia Lumturo, legantino T.A. el Antwerpen rimarkigas: *"Ĉu ne estas tiel ke, eĉ interne de la rom' katolika eklezio hodiaŭ aŭdeblas multaj voĉoj kiuj vidas Jesuon jes kiel eksterordinaran figuron, eventuale kun parapsikaj povoj, sed... homan, ne dian?"*

☆ ☆ ☆

Efektive! Mi dirus eĉ ke nuntempe **pliparto** el la Kristanaro almenaŭ en la 'okcidenta mondo' — malkonfesas la diecon de Jesuo, ĉu esplice* ĉu prisilentige, en la gvidosulko de teologoj kiaj POHIER, SCHILLEBEECKX, KÜNG kaj aliaj. Sed ĉi rilate validas sentenco de la fama brita beletristo CHESTERTON: "Mensogo restas mensogo, eĉ se preskaŭ ĉiuj ĝin akceptas; vero restas vero, eĉ se preskaŭ neniu ĝin akceptas". Per si mem tiu doktrina malintegriĝo de la eklezioj tiel ne povas validi kiel pruvo pri la praveco aŭ malpraveco de koncernaj aksiomoj/dogmoj. Male, por tiu kiu kapablas (pretas) legi signojn de nia epoko, plenumiĝas hodiaŭ bibliaj antaŭdiraĵoj: "Koncerne la alvenon de nia Sinjoro Jesuo Kristo ... neniu vin trompu iamaniere, ĉar nepre okazos antaŭe la apostateco" (Tes. 2: 1-3) kaj "En la venontaj tempoj multaj defalos de la fido, atentante delogantajn spiritojn kaj doktrinojn de demonoj" (Tim. 4: 1) aŭ ankoraŭ "Multaj venos en Mia nomo, dirante «mi estas la Kristo (= vera profeto)» kaj ili forlogos multajn" (Mat. 24: 5).

Kiom ajn oni prisilentas nedeziratajn, ĉar ne laŭmodajn instruojn de la Evangelio aŭ klopodas ilin mistordi, pluraj kaj eĉ multaj tekstoj en ĝi klare atestas pri la di-naturo de la hebrea Mesio. Mi mencias nur kelkajn trafajn, eldiritajn de Jesuo koncerne al Si mem::

"Mi kaj la Patro estas unu" (Joh. 10: 30) --- "Ĉar kiel la Patro havas vivon en Si mem, tiel Li donis al la Filo ankaŭ, ke Tiu havu en Si mem vivon"[1] (Joh. 5: 26) --- "Mi descendis de la Ĉielo ... por fari la volon de Tiu, Kiu sendis Min" (Joh. 6: 38) --- "Ĉio estas transdonita al Mi de mia Patro; kaj neniu scias, kiu estas la Filo, krom la Patro; nek kiu estas la Patro, krom la Filo, kaj tiu al kiu la Filo volas malkaŝi Lin" (Luk. 10: 22) --- "Antaŭ ol Abraham est**is**, Mi est**as**" (Joh. 8: 58).

En ĉiu ajn klasika teologika* traktaĵo pri tiu temo oni povas trovi multajn pliajn indikojn, pli aŭ malpli netajn. Kaj pluraj konsilioj, kunvokitaj en la unuaj jarcentoj pro ĉiuspecaj devioj rilate la naturon de Jesuo re kaj refirmigis tiun ĉi grandan kaj grandiozan dogmon de Kristanismo. Neniel mirige ke necesis akraj teologikaj* debatoj antaŭ ol la doktrino pri la personeco de Jesuo fariĝis sufiĉe firme formulita, kvankam ankoraŭ ne kun **komplete** kontentiga klareco; nome sume de la kvar t.n. 'Konsilioj de la Kristana Antikveco' +(Nikea, Konstantinopolis, Efese, Xalkedoon).

Ĝuste pro tiu ĝia centra rolo estas evidente ke, ekde la komenco ĝis la hodiaŭa tago kaj eĉ pluen, satanaj instigoj provis, provas, kaj provos difekti tiun apogoŝtonon, kiu ja apartigas Kristanismon disde ĉiu alia granda mondreligio. Sen ĝi, la oficiala kondamno far'de la Synedrio[2], per la voĉo de ĝia tiama ĉefpastro Kajafa, perdus sian sencon:: "La ĉefpastro postulis: «Mi ĵurligas vin per Dio la vivanta, ke vi diru al ni, ĉu vi estas la Mesio, la **Filo de Dio**» --- "Jesuo respondis al li: «Vi diris tion (ĝuste)»" --- "Tiam la ĉefpastro disŝiris sian veston[3], dirante: «Li blasfemis; por kio ni plu bezonas (kulpigajn) atestantojn? Jen nun vi aŭdis la blasfemon (el lia propra buŝo)!»" (Mat. 26: 65).

Pri tiu gravega signifo de koncernaj citaĵoj neniam ekzistis dubo nek ĉe la apostoloj — ĉiuj pretaj suferi

kaj morti pro sia kredo — nek en la pliposta kristana tradicio; spite multajn provojn kaj atakojn por klarigi tion metafore aŭ mildige. Ekde la unuaj jarcentoj ĝis nia dudeka la **oficiala** instruo de la eklezioj estas klara kaj konstanta rilate tiun ĉi punkton, kaj neniu 'logika' rezonado kapablas elradikigi ĝin. Oni jes povas, kaj **nur** povas, malakcepti kaj ignori kaj moki ĝin, sed forigi ne. Diras tiurilate la teologo P. TIMP[4]: "Kredanto povas sen ombro de malfacilaĵo akcepti tiun ĉi veron, ĉar lia spirito estas prilumata de graco (= dia influo), kaj ĉar li akiras per tiu lumo enrigardon neatingeblan por nekredanto. Sed kiam ni analizas la diversajn elementojn de tiu ĉi kredodogmo, provante logike enordigi ilin, por ke ankaŭ la racio akiru pri ĝi ioman klarecon, tiam aperas pluraj malfacilaĵoj ĉiuj imputeblaj al nesufiĉeco de nia penspovo, al la neperfekteco de la homa scio. Oni nur studu historikon* de la kristologikaj[5] herezoj, por akiri klaran bildon pri la senĉesa lukto de homa pensado kontraŭ la multspecaj obstakloj, kiuj baras plenan asimiladon de tiu ĉi doktrina instruo. ... Kiam ni postokaze konsideras baraktadon de la homa menso kun religiaj instruoj pri tiu ĉi kristologika* enigmo, plu ne mirigas la apero de multe da pripalpoj kaj hezitoj, de multe da miskomprenoj, antaŭ ol eĉ la fidema kristanaro sukcesis atingi egalpezan kaj harmonecan* enformuligon pri la personeco de Kristo".

Fakte do, ĉiu atako kondukis la kristanan doktrinon, en formo de nova plikompleta reformuligo (okaze de nova konsilio) al **kresko** de la racia kompreno pri ĝi. Tiurilate la evoluo ege similas kaj paralelas perfektiĝon de leĝo-formulado en t.n. ekzaktaj sciencoj. La dogmo pri dieco de Jesuo tiele ne vere aŭ definitive formortas sed ĉiufoje renaskiĝas pli forta kaj firme establita ol antaŭe! Restas atendi tian renaskiĝon en baldaŭa estonteco, ĉar precipe modernaj kosmologiko* kaj kvantumfiziko rapidapaŝe proksimiĝas al la metafizika fundo en kiu hejmsidas ĝuste tiu kulmina dogmo...

Krome estas la reviviĝo de Jesuo el inter la mortintoj kiel argumento, se ne senpere por Lia dieco, tiukaze almenaŭ por la vereco de Liaj instruoj; sed tion mi ne detaligos nun pro spacomanko.

Kurioze, ĝuste en nia propra epoko kaj rilate al Lia turmenta morto, aperis atesto de tuta alia kaj neatendita naturo, kvankam ankoraŭ tre malmultaj scias pri ĝi aŭ konscias pri ĝia graveco. Konataj estas la esploroj kaj ekzamenoj kiujn faris en 1978 dum kvin tagoj kaj noktoj[6] internacia kolektivo de sciencistoj kaj teknikistoj — arthistorikistoj*, patologoj, lingvikistoj*, ekzegezistoj, teksaĵekspertoj, ĥemikistoj*, fizikistoj, fotografikaj* fakuloj — armitaj per fajnegaj instrumentoj modernaj kaj per elektronikaj aparatoj (72 kestegoj da tiaj!), je la t.n. «**Mortoktuko de Torino** (Italio)» kiu prezentas **negativan** bildon de viro kies ĉiu trajto kaj vundo konformas al la turmentoj kaj krucumo de Jesuo[13]. Ili sukcesis konkludi ke tiu enigma relikvo, konservata kaj honorata tra pluraj jarcentoj en la rom'katolika eklezio — ĝi estas **kronike** postsekvebla ĝis la 14-a jarcento — ne povas esti homfarita produkto, do ne falsaĵo de iu (eĉ se genia) artisto. Sed ili ne sukcesis ekzakte pruvi — kio estas 'ekzakta' pruvo? — ke ĝi efektive estas la mortotuko[7] en kiu oni volvis la mortintan Mesion; tiu demando cetere kaj laŭdifine kuŝas ekster la memstarigitaj limoj de pozitivisma 'Scienco', kiu jes kapablas pruvi kion ĝi **ne** estas, sed rezignas je difino pri tio kio ĝi **jes** estu...

Nu, en tiu antikva relikvo aperas grupeto de spuroj ĝis nun ne atentataj ĉar klasifitaj kiel 'brulspuroj de antaŭ ol 1532' (t.e. la jaro en kiu la ŝtofo suferis damaĝon pro dokumentita incendio) kvankam neniu tia brulo plifrua estas konata el kronikoj aŭ aliel.

Ĝuste je tiu spuraro fokusiĝis la specialaj esploroj de amatora sindonologo[8] Joseph LEYSEN el Belgio. La sensacia rezulto de liaj analizoj kaj model-rekonstruo estas ke temas pri postsignoj de la (kvar!) najlokojnoj de la krucumo[9], zorge aranĝitaj. Tiu ĉi esploranto krome argumentas, laŭ pluraj aliaj spuroj ĝis nun nekonsiderataj, ke la tuko portas ankaŭ **simbolan signifon**, mistikan mesaĝon! Specifaj signoj treege netaj efektive ŝajnas indiki Jesuon kiel la veran Mesion, t.e. 'sanktoleita Reĝo de la Judoj'!

Se ni nun, prenante apogon je la malkovroj de LEYSEN, ekzamenas en tiu perspektivo la manieron laŭ kiu la kojnonajloj estis kunmetitaj sur la tuko, ni facile rekonas en tiu skiza figuro **la hebrean literon Şin** en kvar spegulimpresoj (= konformaj projekcoj* geometrikaj*) pro kvarobla faldigo de la tuko. Plie, el reciprokaj rilatoj de la kvar kojnoj en la baza figuro (unu longega por ambaŭ piedoj, du relative longaj por la pojnoj plus unu samlonga prepara truigilo, rompita ĉe la pinto) tre simple dedukteblas la fundamenta mistero de Kristanismo pri la esenco de Dio: tri Personoj en unika Naturo, inter Kiuj unu — la Vorto, enkarniĝinta en Jesuo — rompiĝis por nia spirita savo!

Sed kial en formo de la hebrea litero Şin? Ja eblas pluraj aliaj simetraj kunmetaĵoj, kiuj sambone kapablus simbole esprimi tiun misteron. Nu, en la antikvaj lingvoj, kiel ekz. la helena, oni ankoraŭ ne konis aŭ utiligis la arabajn ciferojn por prezenti nombrojn, sed aplikis por tiu celo literojn. En la hebrea alfabeto la Şin staras sur la 21-a loko; ĝi do povas esprimi ankaŭ tiun ĉi nombron. Se ni nun memoras la Psalmaron de la Malnova Testamento, tiun parton de la Sanktaj Skriboj en kiuj tipe aperas vicigitaj akrostiĥoj[10], ni trovas ke psalmo 21 — atribuata al Reĝo David — estas ĝuste tiu psalmo[11] kiu priskribas suferojn de la Mesio:: "Mia Dio, mia Dio, pro kio Vi forlasis min --- Ili traboras miajn manojn kaj piedojn --- Ili dividas miajn vestojn inter si; pri mia tuniko ili lotas --- Tiam ankaŭ mia semo (= disĉiplaro) servados Lin ... proklamante ... ke **estis Javeo** Kiu plenumis tion ĉi".

Konforme al la simbola valoro de tre multaj eldiroj, gestoj, kaj eventoj en la Nova Testamento — rilatigante tiujn al similaĵoj en la Malnova Testamento — jenaj novaj malkovroj probable igos la jam tiom disputatan 'mortotukon' ankoraŭ multe pli kontroversia; speciale rilate al la hypostaca[12] personeco de Jesuo kiel Filo de Homo kaj Filo de Dio. Ja, tiel okulfrapan interkonekton oni malfacile povos ignori, kvankam «Kandelo kaj lampo ne lumas, se vidi la mulo ne volas»...

Kompreneble, oni devas ankaŭ demandi al si kiu persono intence aranĝis la kojnonajlojn laŭ la menciita figuro? Pri hazarda distribuo apenaŭ povas esti parolo. Plej elstara kandidato por tiu ago estus Mirjam, la virga patrino de la Mesio, apud kiu oni deponis la turmentilojn, sed en la aluditaj vizioj[7] tiu indiko bedaŭrinde mankas. Sed eĉ se tiel, la valoro de la mesaĝo ne malpliiĝus pro tia konkreta homa interveno; enbildigo de la figuro en la ŝtofo, laŭ la jam konata miriga procedo, estus ja samokaze akcepto kaj aprobo de Javeo pri ŝia intenco. Kontraŭe, enpremo de la koncerna marko ĝuste elstarigus la gravan funkcion de la Virgulino en la Dia savoplano, ĉar la mesaĝo nin ja atingus pro ŝia perado!

Ĉiel ajn, al tiu ĉi esotera brulstampo de Dio mem (kvazaŭe artista marko sur artpentraĵo) — tial ke la oficialaj fakuloj ĝin flankenŝovis — oni rajtus ligi la admonon de psalmo 117/118: 22 ke: "La ŝtono, kiun malŝatis la konstruantoj, fariĝis ŝtono bazangula; **de la Eternulo ĉi tio fariĝis**; ĝi estas miraklo en niaj okuloj". Jen do io tute neatendata: surŝtofa atesto pri la mesieco kaj dieco de Jesuo...

ℋ

1. Nenio kreita, estante relativnatura, posedas vivon/moviĝon en/per/el si mem; tion kapablas nur Dio absolutnatura.
2. **Synedrio*** — Anst. PIV: sinedrio. El normradikoj *syn·* (kun) kaj *edri·* (seĝ', sidad').
3. Rita gesto de malespero kaj indigniĝo, por kiun praktiki la pastra robo ĉebruste havis malfirme kunkudritan fendon. (En nuna epoko oni kredeble aplikus tiucele fulmofermilon.)
4. P. Timp — "La Savanto" en *Godsdienstleer en Apologie* (Religia doktrino kaj Apologaĵo*), parto 5, ĉap. III; eldonejo Het Spectrum, Utrecht, 1944.
5. **kristologiko*** — Scienco kaj studo pri la hebrea Mesio kaj Jesuo kaj Lia personeco. El propra nomo *Kristo* (= Mesio) plus normradiko *olog·* (fakul') kaj normafikso -IK (scienco).
6. Pliĝuste tiu elĉerpiga semajno servis al produktado de amaso da sciencoteknike analizebla materialo, poste prilaborota, simile al la akiro de ŝtonaĵoj sur Luno, en la jaroj '69-72, kiuj ĝis hodiaŭ estas ekzamenataj en laboratorioj.
7. El vizioj de la stigmatulinoj T. Neumann kaj A.K. Emmerich (ambaŭ el Germanujo) — bedaŭrinde neglektataj tiom de la ekleziularo kiom de la sciencistaro — oni estus facile povinta ekscii ke ne vere temas pri mortotuko, sed pri mirakla... kopio de la originala mortotuko, kiu estis pli granda kaj alimaniere envolvis la korpon de Jesuo.
8. **sindonologo*** — Sciencisto kaj/aŭ esploristo pri la 'Mortotuko el Torino'. El normradikoj *sindon·* (fajntuk', mortotuk') kaj *olog·* (fakul').
9. Joseph Leysen: "Le Saint Drap de Turin à la lumière des visions d'Anne Catherine Emmerick", apartpreso de artikolo el la internacia periodaĵo «Sindon» (Torino, Italio, Aprilo 1976), akirebla ĉe la aŭtoro (R. Dessainlaan 22, B-2800 Mechelen, Belgio).
10. **aĥrostiĥo*** — Anst. PIV: akrostiko. Poemo en kiu ĉiu verso komenciĝas per unu el la sinsekvaj literoj de la alfabeto. El normradikoj *aĥr·₁* (ekstrem', pint'₃) kaj *stiĥ·* (lini', vers').
11. Tradicia katalogado aljuĝas al ĝi la nombron 22, pro tio ke oni erarige dividis la longan psalmon 9 en du partojn (9 kaj 10), aldonante tiel ĉi unuon al ĉiuj sekvantaj psalmoj.
12. **hypostaco*** — Anst. PIV: hipostazo. El normradikoj *hyp·* (sub) kaj *stac·* (star').
13. Detalojn pri tiu ĉi temo oni povas legi, krom en multnombraj nacilingvaj verkoj, ankaŭ esperantlingve en *La Viro en la Mortotuko* de Sven Danell, eldonata de Förlag Gröna Stjärnan, Landerigatan 7, S-41670Göteborg, Svedio. Freŝdate aperis la artikolo "The Mystery of the Shroud" (La Enigmo de la Mortotuko) fare de Kenneth F. Weaver en *National Geographic Magazine*, Usono, Junio 1980.

DATUMANTE LA ARKEON

Laŭ la biblia rakonto «Genezo» okazis en longe forpasintaj tempoj mondampleksa inundego, la Diluvo,[14] kiun eskapis sole nur[15] la patriarĥo[16] Noaĥ kaj ties parencaro, ĉar li — iel iluminite — konstruigis grandegan trietaĝan ŝipon, la Arkeon (meznombre 150 x 25 x 15 m kaj 40 000 Tunoj), tiele formitan ke ĝi estus konsiderebla kiel pratempa submarŝipo, fermita je ĉiuj flankoj kaj hermete priŝmirita per dika tavolo da peĉo.[21] Kiam la akvonivelo denove malaltiĝis la ŝipo estus alteriĝinta sur la monto Ararat, situanta en nuna Armenujo. [NDLR]

Fruepokaj studantoj pri la temo malfacile povis konsenti pri preciza situo sur tiu monto Ararat. Kvankam antikvaj tradicioj sugestas ne malpli ol ok eblajn lokojn por alteriĝo de la Arkeo, aktuala intereso koncentriĝas je la impona malaktiva vulkana sistemo de +Agri Dagi en nordorienta Turkujo, kiu konsistas el du najbaraj montpintoj.

Dum lasta duono de la 19-a jarcento kaj tra la tuta 20-a, diversaj fundamentistoj[17] vojaĝis al la tre malfacile atingebla kaj esplorebla Ararat-komplekso[18], serĉante postrestaĵojn de la Arkeo. Tiuj ĉi ekspedicioj ŝprucis amason da libroj plimalpli sensaciaj, kiuj ĉiuj klopodas pruvi ke iliaj aŭtoroj trovis restaĵojn de granda ligna konstruaĵo sur altaj deklivoj de la pli supera pinto. La fortostreĉoj kulminis en 1976-77 en libro kaj eĉ filmo *In Search of Noah's Ark* (Serĉado de la Arkeo de Noaĥ) fare de GALSINGER kaj SELLIER.

Provante kritike pritaksi tiujn teoriojn, du profesoroj (TAYLOR kaj BERGER) de la universitato de Kalifornio, decidis sisteme kompari ĉiujn ĝisnunajn datadojn faritajn je koncernaj lignospecimenoj per la konata karbon-14-metodo.[19]

Antaŭ ol la ekirigo de ĉi lasta moderna metodo de analizado, la franca ŝipekipisto Fernand NAVARRA raportis en *La Arkeo de Noaĥ: mi tuŝis ĝin*, jene pri siaj privataj ekspedicioj (1955 kaj 1969):: "Ekzameno fare de la Arbarinstituto de la Hispana Ŝtato sugestas ke la aĝo de la (kverka) ligno varias ĉirkaŭ 5000 jarojn[22], surbaze de analizoj pri ĝiaj denseco kaj koloro". La du usonanoj argumentas, ke tiel malfajna ekzamenado tro facile preteratentas tutan kvanton da ĉirkaŭmediaj faktoroj, kiuj ĉiuj povis influi la koloron kaj densecon de la lignopecoj.

Estas ne surprize ke la radjokarbonaj* testoj ĉiuj sugestas ke la koncerna ligno devenas el multe pli posta epoko. Resumante rezultatojn de sep malsamaj datadoj, la aŭtoroj determinas aĝospacon por la ligno irantan de 790 ĝis 270 AD, sekve multe tro 'aktualan' por esti peco de la originala Arkeo! Kvankam tiu ĉi aĝospaco aperas iom pli vasta ol kutime ĉe tiaj elprovoj, T&B atentigas ke kvin el la sep datadoj estis statistike identaj sur nivelo permesanta nur etan eblecon de eraro. Tiuj kvin rezultatoj fakte produktas inter si pli mallarĝan tempodistancon de 790 ĝis 620 AD.

Do, se la lignaĵoj surpinte de Ararat definitive **ne**

estas restaĵoj de la Arkeo de Noaĥ, kio ili jes estas? La aŭtoroj prezentas sambate pensigan kaj akceptindan respondon: "La tradicio pri konstruado de memorigaĵoj koncerne gravajn bibliajn eventojn estis aparte vigla en la iama Bizanca Eklezio kaj en armenaj kristanaj komunumoj. Estas do racie alloge sugesti ke unu aŭ du jarcentojn antaŭ la islama konkero de Minorazio, iu cenotafo[20] aŭ monumento starigatis surloke, por memorigi pri tio kion la tiamuloj konsideris esti fina restloko de la Arkeo. Tiel, koncerna cenotafo supozeble konstruatis en formo de granda boato, laŭ la priskribo en Genezo."

Pliaj detaloj estas haveblaj ĉe: R.E. Taylor, Dept of Anthropology, Institute of Geophysics, University of California, Riverside, Cal., USA.

Tradukita el *Perspective on Consciousness and PSI Research*, organo de A.R.E., numero 3, Julio 1980)

KOMENTOJ DE LA REDAKTISTO

14. Pliparto el seriozaj sciencnivelaj studoj kongruas ĉirkaŭ 10 000 jaroj antaŭ nia erao. Konsultu ekzemple: Prof. Otto Muck, *Alles über Atlantis*, Econ Verlag, Düsseldorf 1976.
15. Ĉar la Genezon supozeble verkis prapranepoj de la legenda maristaro, ili ne povis ne limigi sin al sia propra parto de la mondo, la pliposta Medzopotamujo*, tiele ke la eskapinta popolkerno erare povis pensi ke vere la **tuta** mondo kaj ĉiuj surteraj bestoj dronis en tiu antaŭhistorika* kataklismo. Evidentas ja ke popoloj kaj bestspecioj en aliaj mondopartoj kiel Malproksima Azio, Afriko, Polynezujo*, Mez-Ameriko, same sukcesis postvivi, kvankam ankaŭ tiadevenaj legendoj — iuj eĉ pli antikvaj ol la Biblio — parolas pri simila mondampleksa teruraĵo. (Legu pri tiuj ekzemple en Velikovsky: *Worlds in Collision*, V. Gollancz, London 1950 k.p.).
16. **patriarĥo*** — Anst. PIV: patriarko. El normradikoj *patri·* (patr') kaj *arĥ·* (reg', estr').
17. **fundamentisto**[2] — Tiu kiu interpretas la Sanktajn Skribojn de sia religio nepre laŭvorte, neglektante eventualan alegoriecon de koncernaj tekstoj.
18. La koncerna montaro, kun pintoj super 5000 m, troviĝanta en preskaŭ neloĝata kaj dezerteca regiono, estas dike neĝokovrita kaj havas multajn glaĉerojn. Krome, plejofte regas malfavorega vetero.
19. **karbono-14** — Izotopo (vario) de la ĥemika* elemento karbono, kies aktuala proporcio rilate al normala karbono, en ajna materio el vivanta estaĵo (planto, besto), permesas kalkuli kiam la koncerna materio ĉesis evolui (vivi). Ankaŭ nomata: radjo(aktiva)karbono*.
20. **cenotafo** — El normradikoj *cen·* (malplen') kaj *taf·* (tomb').
21. Skalmodelo, farita konforme al la bibliaj indikoj, montriĝis perfekte stabila sur la akvo en plej severaj situacioj simulataj (ondegoj).
22. Dato tre plaĉa al fundamentisma koncepto, laŭ kiu Kreo de la Universo estus okazinta nur 4004 jarojn a.K.

LA LEĜOJ DE CLARKE

1. Se pli aĝa profesoro opinias, ke io estas ebla, li verŝajne pravas. Se li diras, ke io estas neebla, li certe malpravas.

2. Por trovi la limojn de la eblo, oni devas profundiĝi en la maleblon.

3. Por la ne-intuicia laiko, alte rafinita formo de teknologio ne estas distingebla de magio.

Arthur C. Clarke
(Aŭtoro de "2001 — Kosma Odiseo")

SENTENCO DE LA MOVADO SEN NOMO

plivole **Mielkora**

ol **BETONKAPA**

* MOVADO sen NOMO *

KREDO DE LA RUĜHAŬTULO

1. **Estas Granda Spirito, Kreanto kaj Reganto super ĉiuj objektoj. Al Tiu ni estas respondecaj pri niaj faroj.**

Li estas eterna, nevidebla, ĉioscia kaj ĉiopova, ne reprezentebla. En Li kaj per Li vivadas kaj moviĝadas ĉiuj estuloj; ĉiun honoron kaj ĉiun lojalecon oni ŝuldas al Li; de Li venas ĉio bona. Al Li ni devas alproksimiĝi kun respekto; Lian favoron oni povas akiri per preĝoj, per oferoj, per homama vivo; ekkonon pri Li oni ricevas per disciplino, per fasto, per meditado en soleco; kaj kun tiu ekkono ankaŭ venas Lia lumigo. Li estas nepersona, sed Li ĉeestas en bestoj, birdoj, nuboj, pluvo, montoj, homoj kaj objektoj. Sub Li estas amaso da malpli grandaj spiritoj.

2. **Kiam la homo fine aperas en tiu ĉi mondo, lia ĉefa devo estas strebi al perfekteco.**

Tio signifas disvolvigadi en ekvilibro ĉiujn organojn kaj kapablojn kiuj kune konsistigas homon, same kiel kontrolate ĝuadi tiujn. Li do devas maturiĝi laŭ korpo, saĝeco, spirito kaj servado.

3. **Atinginte sian maturecon, la homo devas meti ĝin je servo al sia gento.**

Li senlace zorgu pri sia familio kaj estu ties kuraĝa protektanto, ĉiam preta defendi tiun ĉi, la klanon aŭ la tribon kontraŭ fremda malamiko.

4. **La homa animo estas senmorta.**

Kiel kaj el kie ĝi venis en tiun ĉi mondon, aŭ kien ĝi flugas, forlasante la morteman korpon, neniu scias. Sed kiam venas lia tempo por morti, li devas konscii ke li estas enironta alian mondon. Kion tiu nova vivo ampleksas, li fakte ankaŭ ne scias. Tamen, li devas fronti ĝin sen timo aŭ tremo, sen bedaŭro aŭ larmoj pro aferoj kiujn li maljuste faris aŭ ne faris. Li nur devas zorgi esti farinta ĉion eblan, konforme al siaj povoj kaj limigoj, memorante ke lia stato transmorta estos determinata de liaj agoj ĉi tie. Tiucele li do kantu sian mortkanton kaj forpasu kiel bravulo ironta hejmen.

(Tradukita el *The Gospel of the Redman* — "Evangelio de la Ruĝhaŭtulo" — verkita de la etnologa geedza paro Ernest T. kaj Julia M. Seton, Willing Publishing C°, Los Angeles, 1948)